

Ammatillisen opinto-ohjaajan koulutuksen pedagogiset lähtökohdat

1. Toiminnan perusta

Ammatillinen opinto-ohjaajan koulutus on opettajan osaamista laajentavaa ja syventävää koulutusta. Opinto-ohjaajalta edellytetään vahvaa tulevaisuusorientaatiota: kykyä selvittää, tutkia, kehittää ja reagoida tulevaisuuden vaatimuksiin. Opinto-ohjaaja on oppilaitoksen ohjauksen asiantuntija, sen kehittäjä ja laadun varmistaja. Hän koordinoi ja kykenee johtamaan yhteistyötä monialaisissa verkostoissa organisaation sisällä ja ulkopuolella.

Tampereen ammattikorkeakoulun ammatillisen opinto-ohjaajankoulutuksen toteutuksessa lähtökohdaksi on osallistava pedagogiikka, joka perustuu reflektiiviseen, tutkivaan ja kehittävään työotteeseen. Osaamista voidaan tarkastella integratiivisen tietokäsityksen kautta. Opinto-ohjaajan on pystyttävä näkemään teoreettisen tiedon toteutuminen käytännössä ja toisaalta kyettävä tarkastelemaan käytännön tilanteita ja ratkaisemaan ongelmia teoriaa hyödyntäen. Käytännön kokemusten kautta syntyvää tietoa käsitteellistämällä ymmärrys ohjaajuuteen kuuluvista ilmiöistä ja niiden välisistä suhteista laajenee ja syvenee. Asiantuntijan osaamisessa ei kuitenkaan riitä pelkkä teoreettisen tiedon soveltaminen käytäntöön. Itsesääteilytieto ja toiminnansääteilytieto kehittyvät, kun ihminen pohtii, tutkii ja arvioi omaa tietämistään, toimintaansa ja kokemuksiaan erilaisissa toimintaympäristöissä.

Ainekset ohjaukselliselle identiteettityölle nousevat opinto-ohjaajaopiskelijan sisäisten kokemusten lisäksi hänen ulkopuoleltaan tulevasta määrittelyistä ja odotuksista. Tunnistamalla ja arvioimalla ohjaajuuteen sekä alaan yhdistettyjä yhteisöllisiä ja kulttuurisia traditioita, arvostuksia, odotuksia ja toimintatapoja opiskelija voi ymmärtää myös omia kokemuksiaan osana yleisiä ohjaajuuteen ja opinto-ohjaajan työhön kuuluvia ilmiöitä.

2. Opintojen käytännön toteutuksen perusta

Ammatillisessa opinto-ohjaajankoulutuksessa painotetaan opiskelijan omaa aktiivisuutta, tutkivaa oppimista, yhteistä tiedon tuottamista ja arviointia sekä uusien toimintakäytänteiden kehittämistä. Koulutuksessa huomioidaan seuraavat hyvän oppimiskokemuksen peruskivet:

Henkilökohtaisuus mahdollistaa opintoihin ja opiskelemiseen kiinnittymisen.

Henkilökohtaisuuteen kuuluu, että opiskelija sitoutuu tietoisesti oppimisprosessiin, työskentelee aktiivisesti työstäen opittavaa uutta tietoa ja kokee olevansa itse vastuussa oppimisen tuloksista. Mahdollisuus vaikuttaa omaan toimintaan ja ympäristöön, monimutkaista toimintaa kuten ajattelua ja suunnittelua vaativat työt sekä vapaus suunnitella omia opintopolkuja auttavat rakentamaan opinto-ohjaajakoulutuksesta itselle tarkoituksenmukaisen kokonaisuuden.

Ohjauksellisuus on perusta kohtaamiselle ja tavoitteellisuudelle.

Ohjaus on yhteistoimintaa, jossa tuetaan ja edistetään ohjattavan oppimis-, kasvu-, työ- tai ongelmaratkaisuprosesseja ohjattavan toimijuutta vahvistavilla tavoilla. Hyvä ohjaus toteutuu kunnioittavassa, rakentavassa kohtaamisessa ja dialogisessa vuorovaikutuksessa.

Ohjauksellisuuden toteutumisessa on keskeistä tavoitteellinen toiminta, reflektion tukeminen, emotionaalinen läsnäolo ja aito dialogi. Tavoitteena on tukea sekä opiskelun ja työtehtävien edellyttämän osaamisen syntymistä että persoonallisuuden kasvua. Opinto-ohjaajankoulutuksessa tämä on osa toteutusta ja merkittävä osa ammattitaitoa.

Autenttisuus liittyy toiminnan todellisuudenmukaisuuteen.

Autenttisuus ei toteudu vielä siinä, että tehtävät tai ympäristö ovat mahdollisimman ”todellisuutta vastaavia”, vaan kyse on opiskelijalta edellytettävän toiminnan ja tiedollisen prosessoinnin autenttisuudesta. Autenttisuus siis toteutuu opiskelijan, tehtävien ja ympäristön yhteisessä vuorovaikutuksessa. Opinto-ohjaajankoulutuksessa tarjotaan mahdollisuuksia käyttää ja harjoitella aidoissa opinto-ohjaajan työtilanteissa tarvittavia menetelmiä, työtapoja, materiaaleja ja kognitiivisia prosesseja.

Yhteistoiminnallisuus ohjaa käytännön toimintaa.

Yhteistoiminnallisuus tarkoittaa, että opiskelijat työskentelevät yhdessä ja rakentavat uutta tietoa yhteistyössä sekä toistensa kanssa että erilaisten oppilaitosten ulkopuolisten tahojen kanssa käyttäen hyödyksi toistensa tietoja ja osaamista. Siinä korostuu sekä yksilöllinen että yhteinen vastuunottaminen, ja sillä pyritään mahdollisimman hyviin henkilö- ja ryhmäkohtaisiin oppimistuloksiin. Yhteistoiminnallisuus näkyy opinto-ohjaajaopinnoissa yhteisenä suunnitteluna, vertaisarviointina, vertaisohjauksena, oppimiskumppanuutena ja projektimaisuutena.

Muovautuvuus mahdollistaa monenlaisia ratkaisuja.

Muovautuvuus tarkoittaa kykyä mukauttaa toimintaa ja suunnitelmia uusien, muuttuvien ja epävarmuutta tuovien tilanteiden edellyttämällä tavalla. Se tarkoittaa niin ajattelun, toiminnan, tehtävien, suunnitelmien kuin myös rakenteiden joustavuutta. Opinto-ohjaajankoulutuksen opetussuunnitelmassa tämä näkyy tulevaisuusorientaationa ja opiskelussa erilaisissa henkilökohtaisina ratkaisuin hankkia ja osoittaa osaamista.

3. Arviointi

Osaamisperustainen koulutus perustuu opiskelijan olemassa olevan osaamisen tunnistamiseen, tarvittavan osaamisen kehittämiseen sekä osaamisen arviointiin. Arvioinnin lähtökohtana ovat koulutuksen osaamistavoitteet ja arviointikriteerit. Osaamistavoitteet on laadittu laajassa verkostoyhteistyössä, jossa on ollut mukana ammatillisten oppilaitosten ja ammattikorkeakoulujen henkilöstöä, TAMK Ammatillisen opettajakorkeakoulun alumneja, opiskelijoita ja muita sidosryhmiä. Osaamistavoitteissa näkyvät kansainväliset IAEVG:n ja NICE:n julkaisemat opinto-ohjaajan kompetenssikuvaukset. Lisäksi tavoitteissa on huomioitu sekä ohjauksen että kasvatustieteen tutkimus, tulevaisuusorientaatio ja koulutusta määrittävät säädökset.

Opinto-ohjaajakoulutuksessa opiskelija saa vastuuta oman osaamisensa ja opiskelunsa arvioinnista ja arvioinnin suunnittelusta. Tämä kokemus vahvistaa ohjausosaamista ja auttaa tarkastelemaan ohjausta ja opinto-ohjaajan työtä arviointina: ohjaaja on työssään ohjattavan tukena, kun ohjattava arvioi tilannettaan, olemassa olevaa osaamistaan, osaamistarpeita, tavoitteitaan ja etenemistään.

Opinto-ohjaajan työtä tehdään moninaisissa ympäristöissä. Ohjattavat ja ohjaustilanteet vaihtelevat. Jokainen ohjaustilanne on ainutkertainen, ja osaamista voi karttua ja osoittaa hyvin

erilaisissa tilanteissa. Ammatillisessa opinto-ohjaajan koulutuksessa osaaminen osoitetaan ja arvioidaan ennalta sovitulla tavalla tilanteen ainutkertaisuus huomioiden. Osaamisen arvioinnissa verrataan opiskelijan hankimaa osaamista osaamistavoitteisiin. Kun tavoitteissa kuvattu osaaminen on kaikilta osin osoitettu, osaaminen todetaan ja arvioidaan hyväksytysti suoritetuksi. Osaamisperustaisuuden periaatteiden mukaan koulutuksessa ei nimetä yksittäistä tapaa, jolla tarvittava osaaminen hankitaan. Osaamisen hankkimistapoja voi olla useita, ja ne voivat vaihdella eri opiskelijoiden kohdalla.